

A'
TSÁSZÁRI és KIRÁLYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

(50.)

Költ *Bétsben*, Szent Iván - Havának
 (Júniusnak) 27-dik napján, 1794-dik
 Esztendőben.

Hadi Környűállások.

Júniusnak tizenhetedik napján, estvéli tíz órakor küldötte - el Hg *Koburg, Kinszky'* könnyü-lovas Reg. jebéli *Mengen* Alhadnagyot, ki is nyóltzad napra — délelőtti tíz órakor érkezett tegnapelőtt ő Felségéhez, azzal a' hírrel, hogy a' Frantziák, kik nagy számmal újra is által - szállottak a' *Sambre*-vizén, és *Charleroi* Várát körül-vették vólt; Jún. 16-dikán vissza-verettek. Veszettek 20 ágyút (ezek közzül hatot

Q q q

vett-el a' Kurir, *Mengen* Alhadnagy), 30 puskaporos szekeret, 100 ágyú - vonó lovakát, sok holmi egymást (bagázsiát), 's mintegy hét ezer embert. A' mi vesztésünk közel 3 ezerre megy, a' sebesekkel együtt. A' mi Seregünket, az *Orániai* örökös Hertzeg, és B. *Alvinczy* Hadi Tár-mester nagy okossággal, és bátorsággal vezérelték. A' Frantziák egész álló nap igen vitézül viselték magokat, úgy hogy azokon tsak a' nagyobb mértékben mutatott vitézség, 's az is tsak késő estve győzedelmeskedhetett. Más nap (Jún. 17-kén) még közel 12 ezer Frantziákat találtak Katonáink *Courselles*, és *Trafseignies* helységeknél, innen a' *Sambre*-vizén, és *Charleroi* Várán; de hogy Seregünknek egy része ellenek indult: ök is által-mentek a' *Sambre*-vizén. — Tegnap el-lovaglótt a' Kurir *Béts* Városának nevezetesebb piatzait, és útszáit szokott tzeremoniával.

Hg *Koburg*' híradása szerént, *Austr.* *Flandriában* mindenfelől meg-támadta az Ellenség, Június' 10 dikén, délutáni két órakor, a' Gróf *Clerfayt*' kormányozása alatt lévő egyesült Sereg - osztályokat, *Hooghlede* Falunál (melly mintegy négy óránnyi járó földre fekszik *Yperu* Városán innen, de nem egyenes lineában, hanem rézsút fel felé), és jobb szárnyunknál visszaveretett az Ellenség; hanem más két helyeken, a' Frantziák nyomták - vissza a'

miéinket. Estvéli 9 órakor lett vége a tüzelésnek. — Jún. 13-dikán Gr. *Clerfayt* esett neki, az *Ypern* körül fekvő Frantziáságnak; de ámbár elsőben láttatott is szolgálni a' szerezte: ugyan csak végre kényszerítettett magát vissza-vonni. A' miéink tiz ágyút nyertek ez alkalmatossággal. — Se a' 10-dik, se a' 13-dik Júniusi költsönös veszteségekről nem tehetett mindjárt eleinte meghatározott jelentéseket Gr. *Clerfayt*. — *Nieuport* tenger-széli, és ki-kötő helyes erős Városunkat, úgy nem-különben *Brügget* is bátorságos állapotba helyeztetvén Gróf *Clerfayt*, Június' 14-dikén *Thielt*nél szándékozott tanyát ütni. (*Thielt* mintegy 7 órányira esik innen *Ypern* Városán, rézsút fel felé.)

Katonai Előmenételek.

A' Sz. Györgyi Horvát Regem. béli *Kovachevich* Oberster; Generálissá lett; a' következő Kapitányok pedig Májorokká: *Kováts*, *Ferdinánd Fő-Hertzeg*' Hufzár-Regementjéből; Gr. *Sermage*, az *Erdödyéből*; *Kerekes*, a' *Barkóéből*; *Vinkler*, Hg *Albert*' Karabélyossai között.

Blankenstein-Regem. béli *Utz* Májor, Obriflieutenantnak ment-által az *Ausztriai* szabad lovas Seregbéliek közzé; nem-különben *Lovász* Májor is a' *Barkó*-Hufzár-Regementből. *Pludich*, és *Montert* Kapitányok, Májorokká lettek azon Seregben. Az *Ausztriai* gyalog Seregnél *Michanovich*,

Májorságra lépett. Ugyan azon tisztségre ment-által ahoz *O. Beru* Kapitány is a' Gen. Quártélymester - Stabtól, 's egyfzersmind *Hg Albertnek* lett Szárny-Adjutánsává. — *Simich* Kapitány, Májorságra emeltetett a' Szerviai szabad Seregben. *Augustinecz*, *Splényi* Reg. béli Májor, Obriflieutenantá; *Hafzlinger* pedig 3-dik Májorra lettek, 's meg-maradnak a' Regimentben. *Wurmser* Hufzár - Regimentjében *Drach* Kapitány, Májorra lett.

A' Spanyoloknak *S. Lorenzonál* igen nagy költséggel készültt ágyú és golyóbis-öntő műhelyeiket, már 6-dik Májustól fogva birják a' Frantziák. Az említett napon 40 ezer golyóbis, és egynehány ágyúk is voltak ott készen.

Az Ánglusok egyg ollyatén *Amsterdami* hajót fogtak - el, a' melly, *Dánus* zászló alatt, 30 ezer puskát szándékozott vinni Fran. Országba. Hasonló sorsa lett egyg *Amerikai* hajónak is, mellyet kibérlettek a' Frantziák, hogy vegyen az ő számokra 36 ezer font sterling árrú gabonát *Hamburgban*.

Magyar Ország.

Budáról, Júniusnak 21-dikén. — „Az *Ó-Budai* Plébános, és egyfzersmind *Budai* Megyebéli *Vitze - Archi - Diaconus* (*Al-Esperest*) *T. Stipsits Ferentz* érdemes Hazánkfia, meg-könyörülván az oda-való *Leány-Oskolának* Tanító-Mesterén, úgy-

mint a' ki, fáradságához képest illő jutalmat nem veszen; egyfzersmind megfontolván azt is nemes szívével, hogy e' mostani környülállásokban sem a' Község, sem a' Földes Uradalom segedelmet annak nem nyújthatnának: önnön maga jó szántából, és hazafiúi buzgóságából, mellyel a' gyenge Iffjúságnak neveléséhez, 's nevezetesen Anya-nyelvünk' gyarapításához fáradságtalanul viseltetik, ajánlotta: hogy az említett Tanítónak jobb élelmére, a' múltt esztendőbeli Mindszent-Havának első napjától kezdvén, addig, míg e' mostani Frantzia Had tartand; és ennek végével is egy egész esztendeig, 40 forintokat maga fizetéséből nyújtani fog; valamint is ezen fizetés valóságos folyásában vagyon; — melly ritka példájú tselekedetért, Felső Urunknak parantsolatjából, Tek. Ns Pest-Vármegye által hathatósan meg-ditsértetett.

Tek. Ns *Trentsén-Vármegye* is meggyőzöttetvén arról, hogy édes Hazánknek Bóldogsága, főképpen Anya-nyelvünknek gyarapításától, 's palléroztatásától függ (tulajdon szavai ezek, a' F. Helytartó-Tanáthoz bé-küldött Repraesentátziónak) esedez: hogy e' tzélnak mennél elébb való el-érésére, Megyéjebéli Mezővárosai-ban is Magyar Nyelv-Tanítók rendeltetnének, 's azoknak illendő fizetés szabattatnék ki a' Tudományok' Fundusából.

Ujvidékről, Júniusnak 13-dikán. —

„Júniusnak harmadik napján vala itten fzerentsénk, Personális, és *Báts-Vármegye*' Fő-Ispánnya *Ürményi József* ő Excel.jának tífzteletéhez, a' ki innen *Verbász* nevezetű Helységbe menvén, jelen vólt a' *Tsatorna*' fundamentom - kövének le-tételén. Onnan, *Zomborba* vette útját, az említett Nemes *Vármegyének Szék-újjító Gyűlésére*, melly tartatott Júniusnak 12-dik napján minden tsendességgel, és rövid idő alatt. A' Tifzt Urak, többnyire mind meg - maradtak; tsupán néhány Fő Szolga-Birák' Státzióik változtanak.“

Újvidékről ezt írja egy más Barátunk:
„Magamnak ugyan nem vólt még ez ideig fzerentsém, meg-nézni a' *Batsi Kanálist*; de sokakkal beszéltem, a' kik ezekben a' hetekben látták azt. A' két testvér *Kifs* Direktor Uraknak nagy tudományokról, buzgó hazafiságjokról, 's a' Kanális' mívelését tárgyazó eleven serénységjeiről mindenek álmélkodással beszéllenek, és nyájas emberiségjeket nagyon ditsérik. Mindjárt *Pünköst* után, a' Fő-rekesztéknek (Haupt-schleusse) készíttetéséhez kezdenek. *Pünköst*' Hétfőjén (Jún. 9 dikén) nagy pompával tétette-tett-le a' fundamentom - kö, mellyben egy fejer ón - tábla rejtetett, illy rá-írással (inscriptzióval):

Auspiciis
Caesaris Augustissimi
Romanorum Imperatoris Invictissimi
Hungarorum Regis Apostolici
FRANCISCI II.
P. P. P. F.

Protectione
 Haereditarii Regii Principis et Archi-Ducis Austriae
 ALEXANDRI LEOPOLDI
 Regni Hungariae Palatini Benignissimi,
 Favore
 I. Comitatus Bacsiensis Supremi Comitatus
 Josephi de Úrmény,
 Proprio Aere
 Coalescentis Amore Boni Publici
 Sub Praesidio
 Comitum Antonii de Apony, et Joannis Harrach,
 Societatis, Principum, Procerum, Nobilium,
 Et Optimorum Patriae Civium,
 Canalem hunc Navigationis
 Nomine Regis FRANCISCI Condecoratum
 Pro ampliando Commercio, Gloria et Felicitate
 Gentis Hungariae
 Exstruxerunt
 Et Fortuna Votis respondente
 Hoc Saxum quadratum
 Cataractae fundamento sacrum
 posuerunt
 Ingenio et dexteritate insignes
 Fratres duo germani
 Scientia architectonica famaue conspicui
 Posteritati servientes
 Eiusque gratam et immortalem memoriam accepturi
 tanti momenti operis
 Inventores, Perfectores,
 Effossionis, et Exstructionis Directores
 Josephus, et Gabriel Kiss
 Nobiles Hungari.
 Verbáfz, die 9. Mensis Junii, MDCCXCIV.

Kalotsáról, Júniusnak 10-dikén. —
 „Fő-tisztelendő *Klobusiczky* Kánonok Úr,
 a' ki eddig Archi-Diaconus Cathedrális volt,
 mostan Bácsi Szent Pál' Prépostjává lett
 (Praepositus S. Pauli in Bács), 's ennek
 jeléül mai napon a' kerefzettel és gyürüvel
 meg is tiszteltetett.“

Rátzkevidől, Júniusnak 20-dikán. —
 „Már 15-dikén ezen hónapnak, belé vága
Céres a' sarlóját, vagy is inkább a' sovány-
 ság miatt, kalzáját, gabonáinkba, mellyek
 nem annyira meg-érték, mint el-sültek;
 és a' mellyekből tsüreinkebe, a' sovány
 rozson kívül egyebet nem igen takarítha-
 tunk: mivel a' tiszta búzából, a' melly
 nagyobb részént el-sült, alig ha az el-vetett
 magot is meg fogjuk kapni.“

Halasról (a' *Kis-Künságból*), Június'
 20-dikán. — „Az időnk sovány, és sem
 fzésánk, sem semmiféle életünk's gabonánk
 nem lesz.“

Miskóltz' tájjáról azt írják, hogy 3,
 vagy 4 hetek alatt, négy májáról 12-re
 ment-fel az élet' árra.“

Pozsonyból, Júniusnak 21-dikén. —
 „Tegnapelőtt temettek itt el a' Romano-
 Katholikus Atyafiak, igen jeles tzeremo-
 niával egy Református Ifjút, a' ki ide *Kún*
Sz. Miklósról jött, törvényt tanulni; de,
 egy más Társával együtt, szerentsétlenül
 a' *Györi* Dunába fúlt. A' Társa mindjárt
 meg-találtatott akkor; de ő négy napok'
 múlva.“

Kis-Martomból (Sopron Vármegyé-
 ből) Jun. 25-dik napján, „E' folyó hó-
 napnak 23-dik napján kellett volna a' Ki-
 rályi Biztos H. *Battyányi* Kárdinális' pom-
 pás bé-jövetelének lenni; de az, a' ször-
 nyü égi háború miatt más napra halasztó-

dott. A' hegyekről le omlott vizek, mind a' Hertzeg kertjében, mind az úton temérdek sok kárt tettek. Az nap estve jádzott először a' *Bétsből* hozatott *Marinelli*, vagy a' közönséges nevezet szerént *Gáspár Teátramabéli Társaság*. A' Játék után tántzoltak *Viganóék*, némelly más Tántzos személlyekkel, kiket hoztak magokkal a' *Bétsi Jóseftadt* nevű külső Városi Teátromból. Más nap igen szép napunk vólt. Már hét órakor reggel mindenfelől hallatott a' szép musika szó, a' midőn t. i. H. *Eszterházy Miklós*, hat lovas igen drága hintón, mellyet sok lovas és gyalog Katonák, polgárok és Vadászok előztek, kiment *Kis-Martomból* a' vadas kertjeig, a' hol egy pompás sátor alatt meg köszöntötte Hg *Battyányi Kárdinális*t, mint Királyi Bízost, kit körül vettek ott, a' Státusok és Rendek, a' Vármegyék, és a' Kir. Városok Követei, és egyéb Vendégek, mind Innepi ruhákban. — Kárdinális ő Eminentiája a' Hertzeg hintájában hozatott bé, melly előtt lovaglott a' Nemesi Sereg szép rendel, és utánna jöttek igen sok hintók. A' szomszéd hegyek vissza hangoztatták az ágyuk bömbölését, és a' nép sűrű *Éllyen!* kiáltását, mellyel fogadtatott itt mind a' Hertzeg, mind a' Királyi Bízost. Minekutánna a' Hertzeg kastélyába értek volna, melly a' Városnak nap-nyugot felé való szélén fekszik, fel gyülekeztek a'

Rendek, és a Vendégek annak nagyobb szálájába, melyet nem régen újra festett ki *Rhode*, a Hg' képírója. Nem sokára bevezettetett oda a Hg is, sok öröm kiáltások között, és fel olvastatott a Királyi Felség által kiadatott Diploma, mellyben az *Eszterházy* Familiának sok és nagy érdemeiről szép ki-fejezésekkel vagyon emlékezet. Azután fontos beszédet tartott a Királyi Biztos, melly után a Hg le tette a hitet, és háromszor székestől együtt sok *Éllyen* kiáltások, 's ágyuzások, és musika-szók között fel emeltetett. A Hertzeg ez után beszédet tartott a Rendekhez, 's azzal vége lett a Bé - iktatás pompájának. A fő Méltóságok, a Státusok és a Rendek a Kastély' nagy Szálájában ebédeltek, mások pedig különféle helyeken a Városban, olly nagy sokasággal, hogy öfve vévén a 3 napi Vendégek számát, leg alább is fel megy az 8 ezerre. Még ezen felül bor is folyt. Az ezen alkalmatosságra épített Teátromba belé fért 2 ezer ember. A Játék, és a tántz után a Hgi kert mintegy nyoltzvan ezer lámpásokkal vólt ki-világosítva. A három győzedelmi kapukon, 's az ablakokon több rendbéli Inskriptziók olvastattak. Ditséretet érdemlettek: *Gellei* Hazafi, és Bétsi Orvos Doktornak, ezen jeles tzeremoniára készített Chronofikonjai, 's egyéb versei is, mellyek mintegy négy ezer nyomtatványokban ófzt ódtakki. Egéllz

éjtszaka tartott a' bál, a' Kastélynak mind a' két szálájában, és más helyeken is a' Városban. Ma, sok ágyú durrogások, és puska ropogások között el kezdődött N. Sopron Vármegyének Szék - újjítása. — A' mulattató mesterséges tűznek (Feuerwerknek) készítésére nem *Stuvert* hozatta le a' Hg, Bétsből; hanem a' maga Udvarabéli *Rebel* nevű Tűz - mester által készíttette azt. — Azon ki - költözött Frantzia Hertzeg - Asszonyok, kik most a' Hertzeg *Eszterhazy*' Köptsényi Kastélyában laknak, Magyar köntösökben díszeskedének a' *Kis-Martoni* pompán.

Erdély Ország.

Dévaról, Júniusnak 13-dikán. — „Minémű vigyázással legyenek Elöljáróink a' köz tsendességnek, és bátorságnak fenntartására: egy szembetűnő példáját kívánom ennek közleni a' Hírmondóval. — *Tsóka Sámuel* nevezetű Nemes Személy, *Borbátvizi* Józsfágához tartozó Jobbágypai között mintegy húszal, katonai - forma gyakorlásokat tétetett. Meg-értvén ezt a' *Hunyad-Vármegyei* Tifztség, rendelést tett, az említett Jobbágypoknak el-fogatások eránt, hogy végire járhasson töltek ez exerciroztatás' okának. — Hírt vévén *Tsóka Úr*, Embereinek el-fogattatása felől, megy a' *Háttzeg*-vidéki Al-Ispányhoz. Ez mutatja a' Generális Szék által ki-adatott parantsólatot. Ekkor káromkodásra, és Frantzia, 's Kurutz - Világgal való fenyegetődzésre fakadt *Tsóka Úr*, 's el-távozott. A' míg

e történt: hozták már *Déva* felé, *Livádia* Falubéli némelly Nemesek az el-fogatott Jobbágyokat, kiknek azonnal utánnok nyargalt *Tsóka Úr*, 's el-érte őket *Kalán* nevü Falunál, a' hol egyszermind elő-találta egy szekerét is, mellyen *Borbátvizi* Józágába 12 pár pisztolyt, néhány fiintát, karabélyt, töltést 's a' t. vitetett. — A' Foglyokat - hozóknak olly ajánlást tézen *Tsóka Úr*, hogy tsak botsássák-el azokat: ő rabúl adja magát, bé-jő *Dévára*, 's megfelel itt mindenekről. — El-fogadtatott az ajánlása, de ő tsak hamar meg-szegte azt; mert a' mint lovaglott vólna a' kísérők között: egyszerre tsak ki-ugratott közzülök, 's futtatni kezdett. Amazok vátig kiáltoztak utánna, hanem minden foganat nélkül. Egy tehát utánna lőtt, de nem találván jól, el-kapta más Társától a' puskáját, 's már ezzel úgy lőtt, hogy *Tsóka Úr* mind-járt le-fordúlt a' lováról, hanem tsak ugyan nem holt-meg, sőt hevenyiben ismét meg-indult; de utól-érték kísérői, 's puska-ágyakkal földre le-agyalták. Ekkor holt-nak tette magát *Tsóka Úr*. A' *Livádiaiak* még az nap bé-jöttek *Dévára*, 's le-beszélik a' történetet. Más nap bé-hozatott a' holt-nak vélt *Pátiens*, és egy fogadóba vitetett, hová egy Seborvos, 12 Nemesek, és hat Katonák rendeltettek mellé. — Egy hét múlva le-vitetett a' fogadóból, a' kalfár-mába. Nem sok reménység vagyon, meg-gyógyúlhatásához.

Ebben az esztendőben, Májusnak 19-dikéig, tsupán kétfzer, t. i. Febr. 14-kén, és Ápril. 5-kén vólt egész napi essők; de az említett napokon el-kezdvén az essés, tartott egy hétig, és azután is jártak jó essők ottan - ottan, mellyek újra fel-élesztették, gabonáink eránt már szintén elenyészett reménységünket.

Bentzentz nevü Faluban, e' folyó hónapnak 11-kén meghalálozott gyermek-ágyban M. Gróf *Bethleni Bethlen László Úr* Hitvese, született *Domokos Kristina* Báró-Asszony. "

B é t s.

A' melly Magyar Grammatikára 50 aranyakból álló érdem - pénzt tettünk vólt fel: az, jó ideje, hogy kezünknel vagyon, 's már hat árkus ki van belöle nyomtatva; a' többi is el-készül nem sokára.

Frantzia Ország.

A' *Párisi* Kommendáns *Henriot*, következő rendelést adott-ki Júniusnak 2-dikán: — „Fegyver - viselő Atyámfiai! Nagy csoportokban tolakodnak az Emberek naponként, a' zöldséges piatzokra. Nints a' zöldségre olyan szükség, mint a' kenyérre, fára, és húsr. Nem látunk e' háromból semmi szükségét; azért is kérlek benneteket a' Haza' javára: intsétek a' jó Polgár-Asszonyokat, hogy egynehány napokig ne bekételenkedjenek, ha zöldséget nem kaphatnak. — Tarteoznak minden jó házi

Gazdasszonyok, minden jó szívű, és Hazájokat szerető Fejér-népek, eggy illy kevés fogyatkozást el - szenvedni. — Mindég elpirúlok, valahányszor fegyveres erőt kén-telenítették arra a' végre fordítani, hogy kötelességeink, és jussaink, rendes folyásokban meg-tartathassanak. “

A' most folyó esztendőbéli aratásra nézve, következendő végzést hozott a' Nemzeti Gyűlés. — „ Minden Polgárok, és Polgár-Asszonyok, kiknek szokott foglalatosságjuk a' mezei munka; szüntelen készen tartsák magokat. Az Aratóknak bére, az Elöljárók által szabattassék - ki. Mindenek, valakik akadályoztatni igyekeznek az aratás' munkáját, úgy fognak tartatni, mint Kontrarevoluzionisták. — Olly értelmű végzés is vólt indulóban, a' *Párisi* újjabb tudósítások szerént: hogy férjfi Inas ne legyen, hanem minden házi szolgálatokra fejér Népek alkalmaztattassanak, következendő két okokból: 1.) hogy a' föld - művelésre több személlyek jussanak; 2.) hogy a' fő Városokban ne legyen annyi Korhel. “

Elegyes Tudósítások.

Azt írják *Londonból*, hogy ott még naponként több több személlyek fogdostatnak-el, a' kik jákobinusi gondolkodás' módjával vádoltatnak. Igen esmeretes ezek között valamelly *Frost* nevezetű, a' ki egy *Londoni* Tarsaságnak rélzéről, saját

névének alól-írása alatt írt a' Fran. Nemzeti Gyűléshez, ditsérte annak végzéseit, 's *Angliára* nézve is óhajtotta azt a' szerentsét, hogy mentől előbb *Londonban* is hasonló Nemzeti Gyűlést lehessen látni. — Az elfogattak közzül való vólt *Walter* is, de minthogy bé nem lehetett ellene bizonyítani a' vádat: büntelennek ítéltetett a' Biráktól.

Az egyesült *Irlandusok'* Társasága, melly *Dublinban* (*Irlandiának* vagy *Hiberniának* fő Városában) a' munkát váró Szabó-legények' tanyáján tartotta a' maga Üléseit: Májusnak 21-dikén széllyelhajtatott a' Politzáj által, 's az írásai elvették.

A' *Magyar* - Országban lévő Religiónárius, és Tudományi Fundusok' Jövedelmeiknek bé-fzedésére; nem-különben az azokból ki-fzabott fizetéseknek ki-osztására nézve, öt Filiális Kasszákat méltóztatott ő Felsege fel-állíttatni, úgymint: *Posonban*, *Lötsén*, *Temesváratt*, *Zágrábban*, és *Szombathelyen*. Az ezekhez kegyelmesen meg-neveztetett Számtartó Tisztviselők, következők, úgymint:

Posonyban: *Pénzes László* Úr, a' Kir. Helytartó Tanátsnál lévő Számvevő Hivatalnak eddig való Tisztje — mint Perceptor. — *Szabó István* Úr, a' F. Kir. H. Tanátsnál lévő Számvevő Hivatalnak eddig való Aktzesszistája — mint Kontrolór.

Szombathelyen: *Schopf János* Úr, a' közelébb el-enyészett *Györi* Kamer. Admi.

niklátrázióinak volt Aktuáriussa — mint Perceptor. — *Tröfcher Antal Úr*, az elenyészett *Pesti* Kamerál. Adminisztrázióinak volt Kantzellistája — mint Kontrolór.

Temesvárott: *Körmelits Károly Úr*, ennekelőtte N. *Veröcze-Vármegyének* Al-Szolgabirája — mint Perceptor. *Endrödy Ignácz Úr*, Ns *Torontál - Vármegyének* betsületért szolgált Esküdttye — mint Kontrolór.

Lötsén: *Gyerométa Antal Úr*, az elenyészett *Munkátsi* Kam. Adminisztrázióinak volt Aktuárius — mint Perceptor. — *Thelessy Pál Úr*, a' F. Kir. Helyt. Tanátsnál eddig volt Praktikáns — mint Kontrolór.

Zágráiban: *Lentulay Antal Úr*, eddig Magyar Kir. Ns Testörző — mint Percept. *Brestyánszky Mátyás Úr*, eddig a' *Budán* lévő *Szentegyházi Eszközök* (Sacrae Supellectilis) Fő Depositóriumának Kontrolórja — mint Kontrolór.

Az emlitett Fundázióális Fundusok' törvényes ügyeiknek el-intezésére, egy *Cassarum Vice-Direktort* — hasonló fizetéssel és kategóriával, mint a' Kir. Ügyeknek *Vice-Direktora* — méltóztatott ő Felsége resolválni; és ezen hivatalra, eddig volt Kir. Fiskális *Leszky Ferentz Urat* nevezni.

Küldjük a' Tsászar' Karabélyos Regimentjébéli, és a' Mina - ásó Batónák' képeiket.

Fél árkus Tóldalékkal.

T Ó L D A L É K

A' Magyar Hírmondónak, Jún. 27-dik napján, 1794-ben költt árkusához.

Egy már régetsken költt, de nem régen hozzánk érkezett levélnek ez a' foglalatja :

Aprilisnak 29-dik napján *Klerfé* Generális vezérlése alatt történt véres ütközethen különösen meg mutatta okos és bátor vitézségét *Blankenstein* Magyar Lovas Regementjének Svadronyos Kapitánnya *Meskó* Ur (a' Török háborúban *Vidinben* is járt, a' nagy Vezérnél, a' hová küldetett vólt Kurir fővel *Laudon* fő Hadi Vezérüktől) tudniillik: a' midön a' bal Izárnyon lévő leg erősebb batériánkat mintegy 1500 főből álló gyalog ellenség keményen ostromlotta vólna, az említett Kapitány egy Osztály *Blankenstein* Huszárokkal vitézül közibe vágott, azon tsapatnak nagyobb részét le aprította, a' többit pedig meg futamtatta, az Oberfleidinant Vezérjeket is el fogta. Ez alkalmatossággal igen szerentsés fordulást tett az említett Kapitány Ur: mert midön az Armádiánknak közepit az ellenség már nagyon szorította vólna, az ellenségnek hátára olly frissen és vitézül tsapott, hogy annak sorait zavarodásba hozván, nem tsak hogy tágitottak, hanem szaladásnak is vették magokat. Ezek közzül is igen sokakat le vagdaltak az említett Huszárok, és sok ember és ló foglyokat hoztak.

R r r

Jénából, Pünköszt első napján. Szinte legelső kezdetektől fogva (mikor még a' *Hírmondó* a' *Történetek*' világában élt) szerentsém vagyon az Uraknak betses Újság leveleit olvasni: de alig emlékezem, hogy a' *Hírmondó* reám nézve egy posta napon is egyszer egyszer olly tsomó öröm. matériát hozott volna, mint tegnap, a' 37 dik számhoz tartozó 9-dik Májusi Tóldalék árkusban. — Ha örül az az Idegen a' ki kedves Hazájából a' távól lévő Nemzetek közzé egy darab időre tsupán tsak azért költözött ki, hogy azoknak jobb szokásaikat, 's nemesebb tselekedeteiket mint egy ki lopván, azokat idővel édes szülötte földének hasznára fordíthassa, és most midőn valamelly dolog végett, valamelly idegen Orzági pompás épületben tzikálódnék, szerentséből éppen ott nyit meg egy ajtót, a' hol egynehány hasonló szándékú érdemes Hazafiira talál; ha mondom örül az ilyen búzgó Hazafi, hát vallyon nékem is ne lehetne e' az övéhez hasonló örömem, a' ki fel nyitván az Uraknak mostani hozzánk jött kedves Újság levelét, több E. olvasókkal együüt szerentsém van abban Erdélyből egy egész örömiinkre felállandó Tudós Társaságot, Magyar Orzágból egy Tudós, 's magát az egész Haza előtt érdemessé tett' Literatus oskolai Tanítót, egy próbált Orvost, egy Törvénytudót, egy tanúlt Papot, és a' melly nem utolsó szerentse, egy Magyar Musák' Barátnéját tisztelni; a' kik bár különböző Nemből, Rangból, Helyből, és hivatalból valók is; 's bár különböző úton meunek is: mindazonáltal látni való, hogy mindnyájon, ugyan azon egy jó Anyának a' Hazának javára futnak, és munkálódnak.

Valóba örvendetes Újsága ez az Uraknak,

és úgy hiszem, hogy minden Magyar, valaki csak szeretője Hazájának, 's a' Hazája' javát előzközlő Literaturának, gyönyörűséget vett a' Tudósítások' olvasásából magának, mellyre nézve nem is sajnál velem együtt így felkiáltani: „*Éljenek a' Magyar Literatura Baráti! Éljenek a' Hazánk' javára tzelező Tudósok!! Éljen! Éljen a' Magyar Nyelv mívelésre útat készítő Társaság*“ !!!

Ugyan is régtől fogva azt óhajtuk, hogy bártsak a' Literatura, a' Literatura minél hamarébb a' Literatura kaphatna közöttünk jó lábra, 's most már mikor látjuk, hogy annak kedves hajnala, Hazánknak minden környékei felől hasad, ugyan ennek látására ne tapsolnánk e', 's éljen mondásainkat sajnálnánk e', holott a' többek között ez is egyik eszköz annak elébb mozdítására. —

Ama' b. e. *Pétezeli*, a' hajdani Magyar Kurirnak Irói, 's más Tudósaink, a' kik az idegen Nemzetek' Literaturáiban jártosok, régtől fogva azt sürgetik, hogy minden Hazabeli Literaturát szerető Magyar írjon valakitől csak mi telik, mivel a' Literatura még az együgyü munkák által is nevedik, valamint az épülethez is sokszor polyva, és szalma is kívántatik. Azután a' külső Nemzetek' formájára, Tudós Társaságok áljanak - fel, mellyek azokat meg rostálván, a' fel maradtakat az olvasó M. Publikummal meg esmértessek, hogy idővel Hazánk ennél fogva, a' külföldi Tudósok, hajlandóságait is meg nyerje, azok, nyelvünket, és Nemzetünket betsülni meg tanulják, a' kik eddig bennünket csak hadban illő, ölni, 's vágni való fél embereknek tartottak. — De minthogy nints ugrás a' természetben, csak bimbóba volt a' ró'sa, nem lehetett hát

annak leveleit kár nélkül mind ez ideig kibontogatni, csak a' 9 dik Májusi nap lehetett az, melly ezt a' mosojgó bimbót Hazánknek napkeleti részében megnyíthatta. — Ide azért most munkás kezek, meg ne engedjétek ezt a' félig meg nyílt virágot fonnyadni, sőt azon legyetek, hogy ennek levelei az egész Haza felett ki szélesedvén, illatja még a' szomszéd Nemzeteknek lak-helyeit is gyönyörködtesse. Ime' az ezt művelő Társaság megnyitotta mindnyájatoknak az ajtót. — —

Sajnálom valóba sajnálom, hogy most a' meg kívántató adónak egyikét is jó móddal le nem tehetvén, magam is ezen ditsőséges ajtón bé nem mehetek; hanem az én kézfisegemnek bé-bizonyítására, imé az Urak által előre tudtára adom a' Tudós Társaságnak, hogy rövid időnn, mihellyt t. i. kedves Hazámba vissza térek, egy egész Bibliothékával ajándékozom meg, mellynek 16 sorain minden tíz ezrtendőtől fogva ki jött nevezetesebb Könyvek, árokkal, és érdemekkel írva fognak találni. — Melly (hogy már egy úttal az egész dolgot világossabban ki mondjam) nem egyéb hanem amaz még *Mexikóban* is esmeretes, ez ideig 38 negyed rét Darabokból álló *Jénai Allgemeine Literatur Zeitung*nak veleje, eleitől fogva egész a' mai napig, mintegy 60 árkusra ki húzva, a' Tudományoknak 16 főbb nemeszerént intézve, rövideden, a' melly nagy részént némelly tavalyi *Jénai* üres óráimnak köszöni lételet. — Ezen munkához ugyan elsőben tsupán csak magános hafzonból fogtam, hogy tudni illik az újjabb *Literaturába* magamat ennél fogva is tökéletesíthessem: de csak hamar meg fordulván előttem tanuló Hazámfiainak, kivált a' szegényebb tehet

tségüeknek állapotja is, munkámat egy útal
 ügy vittem, hogy véle azoknak akármikor
 is használhassak. — Azt mondom, hogy a'
*Jénai Allgemeine Literatur Zeitung*nak közön-
 ségesebb esmérete, tartása, olvasása, sőt ta-
 nulása, Hazánkban olly szükséges, mint az éhe-
 zőnek a' falat kenyér, a' többek között azért,
 hogy most midőn Literaturánkat elébb mozdí-
 tani akarjuk, a' nem tudom háj bájí, még az
 első Reformázióból való Könyveknek fordí-
 tásával (mikor úgy is még hátra vagyunk)
 ne késleltessünk, hanem ha fordítunk, ugyan
 annyi erővel a' leg-jobb Könyveknek a' láng-
 jáat fordítsuk, hogy ennél fogva még a' köz-
 ember is, jó Könyveket olvasván, minél ha-
 marébb előbbre vágassunk. De a' mellett
 azt is bátorkodom mondani, hogy egy Theo-
 logiát Tanuló Ifjú, az én Munkámnál fogva,
 mellyet annak idejében mint egy 1 talléron
 meg szerezhet, az egész 80 talléros *Literatur
 Zeitung* nélkül kevés kárral el lehet; mert itt
 a' Theologióra vonzó Könyveket, (melly tsak
 maga egynehány száz) együl egyig; a' több
 Tudományra tartozók közzül pedig a' nevezet-
 essebbeket, származások, helyével, nyomta-
 tójok' nevével, mennyiségekkel, formájokkal,
 árrokkal, 's ha a' titulus egészen, vagy jól
 ki nem fejezi, foglalatjokkal, áthatatossan meg-
 határozott minéműségekkel, betsekkel, vagy
 betstelenségekkel körül írva, azokat a' Tuda-
 mányok' rende szerént, a' *Jénai Allgemeines
 Repertorium*' formájára (melly most jött ki 3
 Darabba nagy 4 ed rétb. 85-től 90-ig inclusive,
 az árra 8 tallér) rendbészedve fel találja. Ad-
 dig is pedig mig el-jönne az idő, hogy ezen
 munkámmal a' Tudós Társaság előtt meg je-
 lenhetnék (mellyet ha élünk, és egészségesek

leszünk, azután csak hamar a' plánum szerént, más hasonló fontosok fognak követni) addig is mondom, némelly barátimmal együtt, ajánlom magamat a' Tudós Társaság kedvébe, és hogy Izándékomat illy eleve véletlenül kijelentettem, azt úgy méltóztassék venni a' Tudós Társaság mintegy erősséget arra, hogy Szent a' Társaság igyekezete, hogy a' külső Országokon tanuló Hazafiak is tapsolnak annak, és hogyha a' Társaság jelentése mellett álhatalossan meg marad, kevés idő múlva segítő Társaságból meg nem szorúl. — *Éljenek* hát ezen Tudós Társaságnak együl egyig minden Tagjai. — *Éljen* a' kedves M. Hírmondó is, hogy valamint eddig, úgy ennekutánna is Hazájának híven szolgálhasson. Ezt kívánja
Beretzky Péter.

J e l e n t é s e k.

Nemes *Zemplén* Vármegyében *Nagy - Kázmérban* Méltóságos Gróf *Török Lajos* Ur ő Nagysága Likör, és Antimonialis Tinktúra Fabrikát állított fel. A' Likörök felettébb jök, és hasonlók a' külső Országi leg-jobbakhoz, mind ízekre, mind erejekre nézve. A' mi a' Tinktúrát illeti: az még eddig a' leg-tökéletesebb a' maga nemében, és a' legy-hasznosabb Orvosi szer. Az ő sikere tulajdon képen abban áll, hogy a' vért a' rosz nedvességektől, flegmától, és minden élességetől tisztítja, 's az egész testet erősíti. Különösen pedig az arany eret a' maga illendő útjára hajtja akkor is, ha az magát rosz nedvességgel, és vérrel vegyes lévén a' hólyagba vette, és ott' szaggatásokat, 's stranguniát okozott volna. A' rühöt, vízi-betegséget, a' Rheu-

matismusnak minden nemeit, úgymint a' közh-
 vényt, podográt, tsont hasogatást, a' Venerea
 nyavalyákat meg-gyógyítja; el-indítja a' rendet-
 lenül járó vagy el-állott hónapos tisztulást,
 és jó rendbe hozza, meg-gyógyítja az Affzo-
 nyi fehér folyást; a' fog-fájásban a' fájdal-
 makat meg szünteti, ha vízzel fel eresztetvén
 egy darabig a' szájban tartatik; meg-erősíti
 az el-fogyott, avagy el-lankadott férjfiúsá-
 got, sőt a' maga-fertéztetés' szomorú követ-
 kezéseit is meg-gyógyítja. A' Sarco Celeben
 is, melly Németül Fleischbruchnak neveztetik,
 a' daganatot meg-lágyítja, és el-ozlatja.
 Már eddig is sokan közhönik ezen olly igen
 hasznos Tinkturának a' magok meg-gyógyú-
 lásokat, még olly nyavalyákban is, mellyek-
 ben a' leg tudóssabb Orvosok is kevés remény-
 séget nyújtottak. Taláztatik mind ez, mind
 pedig a' Likörök Pesten *Liedeman* Sámuel Úr-
 nál, nálunk pedig *Neumányi* Péter, és *Fried*
Sámuel Uraknak boltjaikban. A' tinkturának
 untziája 36 kr. A' Likörök boutellia számra
 1 for. árúlatnak.

Tudtára adatik a' Magyar közönségnek,
 hogy a' ki *Kartigam'* történetit ki adta, melly
 Könyv vóltaképpen oda tzelez, minémü okos-
 sággal kell a' hajadon személynek egy Férjfiú-
 val való esmeretségbe, szeretembe, és Házas-
 ságba úgy ereszkedni, hogy előre az indulatit
 ki tanulja, a' most *Montier* Affzonymnak a' ma-
 ga Leányával, el férjzett N. *Mark* Grófnéval
 közlött *Tanúságos* *Leveleit* is ki botsátotta,
 melly levelekkel házasságba lépett egy személly
 vezéreltetik, minémü okossággal tudni illik az
 ő kötelelességeiben viselje magát a' Férjéhez,

Népéhez, a' világhoz, és azon dologban, melyek csak gyakran a' Házasságban elő adják magokat, hogy akképpen azon bölts tanácsoknak, mellyek benne foglaltatnak, követése által igaz földi szerentséjét magának szerezhesse. — Nyomtattatott Pesten *Tratner* Mátyás betűivel, és vagyoni árrúban mind az ő kegyelme Könyv-nyomtató házában, mind Könyváros *Weingand* Urnak Pesten a' Barátok' kerete' ellenébe, és Budán lévő Könyves boltjaiban kötetlenül 45 kr.

Az általunk már ki-hirdetett *Magyar Szekretárius* című Könyv találtatik Pesten mind *Tratner* Könyvnyomtató Házában, mind *Weingand* Könyvárosnál Pesten a' Barátok kette, ellenében, nem külömben a' Budán lévő boltjában is. Az árra 1 for.

Jelentjük az Erdemes Olvasóknak, hogy *Hírmondóknak* a' jövő fél évtendőre is, az az Julius elejétől fogva az évf. endő végéig, 5 forint elő pénz az árra, mellyt következő cím alatt ne terheltessenek jó idején fel küldeni: *An die K. K. Obrist Hofpostamt Zeitungsexpedition. Pro Hírmondó. á Vienne.* — Neveiket, és a' közelebb való Postát, a' honnan t. i. leg hamarább vehetik Újságainkat, méltóztassanak világosan megírni. Kik meg ígérték, azonban még ez ideig fel nem küldötték a' most folyó fél évtendőre való 5 forintokat, kéretettnek, hogy azokat mentől előbb fel küldeni ne terheltessenek.

(Vége az ötödik Szakasznak.)